

SOSYOLOGCA

OCAK-ARALIK 2017

CİLT:7 SAYI:13-14

ISSN: 2146-5207

HAKAN GÜNDAY'IN PİÇ ROMANI VE EDEBİYATIMIZDA HİÇLİK

Asiland Sinan KARAMAN

Özet: 'Piç' Hakan Günday'ın ikinci romanıdır. Roman nihilist bir bağlamda düşünülebilir. Nihilizme uygun nitelikleriyle 'Piç' edebiyatımızda önemli bir örnektir. Bu bağlamda değerlendirilmesi gereken bir çalışmadır. Bu anlamda, bu çalışmada, Hakan Günday'ın 'Piç' romanı incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Hakan Günday, 'Piç', Nihilizm.

THE NOVEL OF BASTARD OF HAKAN GÜNDAY AND NIHILISM IN OUR LITERATURE

Asiland Sinan KARAMAN

Abstract: 'Bastard' is 2nd novel of Hakan Günday. The novel can be considered in a nihilistic context. 'Bastard', with its qualities compatible with nihilism, is an important example in our literature. In this context, it is a work that should be considered. In this sense, Hakan Günday's Bastard novel will be analyzed in this study.

Keywords: Hakan Günday, 'Bastard', Nihilism.

HAKAN GÜNDAY'IN PİÇ ROMANI VE EDEBİYATIMIZDA HIÇLİK

Asiland Sinan KARAMAN

Piç, yazar Hakan Günday'ın Kinyas ve Kayra ardından 2003 yılında yayımlanan ikinci romanı. Roman tıpkı Kinyas ve Kayra gibi nihilist bağlamda ele alınabilir. Günday ve Piç'e gelmeden önce kısaca nihilizmden ve kısmen de pesimizmden bahsetmekte fayda var.

Genel anlamda fikir babası olarak Nietzsche'yle anılan ve "God is dead" (tanrı öldü), "no future" (Gelecek yok) gibi mottolarla anılan nihilizmin tanımlarına bakalım. Çeşitli tanımlamalar şunlar: "Nihilizm, metafizik ve ahlaki güçleri yok sayan, mevcut olan değerlere ve düzene karşı çıkan, hiçbir iradeye boyun eğmeyen görüşlerin genel adıdır." Köken itibariyle Latince "nihil" sözcüğünden gelen nihilizm, herhangi bir nesnenin varlığının bulunmadığı, salt var olmamanın olduğu duruma işaret eder. "Nihilizm, hiçbir şeyin var olmadığını, hiçbir şeyin bilinemeyeceğini savunan görüştür." Nihilizm, insanın yaşadığı dünyanın da içinde bulunduğu evrendeki her şeyin anlamsız ve tamamen değersiz olduğunu savunan bir görüştür. "Nihil" kelimesinden türeyen nihilizmin tanımlarına baktığımızda ortak noktanın "hiçlik" olduğunu görüyoruz. Peki, daha detaylı bakacak olduğumuzda nihilizm düşüncesinin tarihi süreci ve yapısı nasıldır?

Nihilizm, 19. yüzyılın ilk zamanlarında Rusya coğrafyasında ortaya çıkmış ve günümüzde dünya genelinde kabul gören büyük felsefe akımları arasına girmiştir. Nihilizm kavramı ilk kez 1799'da, Alman yazar Frederich Jacobi tarafından, arkadaşına yazmış olduğu bir mektupta kullanılmıştır. Latince hiç anlamına gelen "nihil" kelimesinden türeyen nihilizm, görüldüğü üzere çeşitli şekillerde tanımlanabilen ve kendi içerisinde yorumlanabilen, özellikle "tanrı öldü" mottosu sebebiyle yanlış anlaşılabilen bir düşüncedir. En yalın anlatımla nihilizm, insanın yaşadığı dünyanın da içinde bulunduğu evrendeki her şeyin anlamsız ve tamamen değersiz olduğunu savunan bir görüştür. Bilginin herhangi bir kaynaktan gelmediğini savunan nihilizm, aynı zamanda tanrı kavramını da kabul etmez. Tüm metafizik kavramları gerçek dışı kabul eden nihilizm, sos-

yal hayatta var olan tüm değerlere de karşı çıkar. Nihilizm kendini daha çok Turgenyev'in Babalar ve Oğullar adlı romanıyla kabul ettirmiştir. Bu romanda nihilizm, Bazarov adlı karakterin bütüncül reddedişiyle görülür. Bazarov Rusya'da devletin, kilisenin ve ailenin otoritesini yadsıyarak anarşist bir hareket içine girerek nihilist düşüncelerini var etmiştir. Bu durum bir bakıma Nietzsche'nin Hıristiyan ahlakını reddedişine benzetilmektedir. 19. yüzyılda hızlı bir şekilde yayılmaya başlayan nihilizm akımı, özellikle bilgi ve ahlak felsefesi alanında kabul görmüştür. Siyaset biliminde de kendine takipçi bulan nihilizm, tüm değerleri ve gerçeklikleri yok sayar. Genel geçer bir bilgi sistematığının olamayacağını iddia eden nihilizm, kaynağı ne olursa olsun bilginin "doğru ya da yanlış" olarak nitelendirilmesine karşı çıkar. Yokçuluk olarak da bilinen nihilizm varlığın kendisini dahi yok sayar ve varlık felsefesinin incelediği konuların tamamına büyük bir şüpheyle yaklaşır. Bilimsel düşünceye şüphe duyan nihilistler, aralarında felsefenin de bulunduğu "tüm toplum bilimlerini" yok sayarlar. Hatta Nietzsche tarafından nihilizmin kendisi bile aşılması gereken bir aşama olarak görülmektedir.

Peki nihilizm felsefesini oluşturanlar kimlerdir? Nihilist felsefe ilk olarak Schopenhauer tarafından geliştirilmiştir. Nietzsche, Schopenhauer'ın nihilist felsefesinden hareketle kendi felsefi görüşlerini inşa eder. Ancak ona göre, nihilizm yanlış ve eksik anlaşılmaktaydı. Nietzsche bundan dolayı zamanla nihilizmi yeniden temellendirdi. Nihilizmin en eksik yanı yaşamı olumsuzlamasıydı. Nietzsche, "yanlış nihilizm"i yaşayanları sıklıkla "pesimistler" olarak tanımlar. Ona göre pesimizmin aşılması gerekmektedir. Gerçek bir güç felsefesi için, yaşamı kesinlikle olumlayan bir felsefe gerekmektedir. Yaşamın değeri anlaşılmalı ve bu değer yüceltilmelidir.

Nietzsche'ye göre nihilizm, yüksek ideallerin anlam ve değerini yitirmesinden kaynaklanan olumsuz düşünce tutumudur. Nietzsche, kendi düşünce sistemini oluştururken, bunun aşılabileceğine de değinmiştir. Nietzsche için "Tanrı öldü" ve bu varlık artık "kendisine yakıştırılan bütün değerleri hiçe indiren bir yokluk"a dönüşmüştür. Yani Nietzsche "Tanrı öldü" derken Avrupa'da ve dünyada tanrı kavramının yozlaştırıldığını, yok edildiğini söylemiştir. Nietzsche'nin "güç istenci" olarak adlandırdığı bir kavram vardır. Bu kavrama Piç'i incelerken değineceğim.

Piç ve Nihilizm

Piç, Hakan Günday'ın Kinyas ve Kayra ve Zargana kitaplarından sonra çıkarmış olduğu üçüncü eser. Piç'te okuyucu dört ana karaktere tanık

oluyor. Hakan, Cenk, Afgan ve Barbaros. Bu dört karakterin özelliklerini öğrendiğinizde, eğer öncesinde Kinyas ve Kayra'yı okumuşsanız oldukça yoğun bir benzerlik olduğunu anlıyorsunuz ve Piç'i okudukça bu ibarenin bir nevi bir insan familyasını tanımladığını açıkça kavriyorsunuz. Bundan dolayı Piç olarak adlandırılan bu familyaya Kinyas ve Kayra'nın da dahil olduğunu düşünmeniz oldukça yüksek bir ihtimal. Romanın kahramanları, piç familyasına mensup dört dikiş tutmaz kişi. "Piç familyası" diyorum, çünkü kitapta piçlik bildiğimiz anlamından ziyade, tamamen anti bir kimliği ifade ediyor. Romandaki piçler belki Kinyas ve Kayra değil, fakat Kinyas ve Kayra'nın piç familyasında safkan bir örnek teşkil ettiğini düşündürüyor. Aralarındaki yakınlıklar çok nitekim. Hakan Günday da bir röportajında, "Bütün karakterlerim 'Hiç'in peşinde koşarlar ama 'hiç'in ne olduğunu bilmezler. 'Hiç'i aramanız için "herşey" den nefret etmeniz şarttır." diyerek karakterleri arasındaki benzerliği vurguluyor.

Piçlere dönecek olursak, Hakan, Cenk, Barbaros, Afgan. Dört ana karakter. Son derece benzer olsalar da, ufak farklılıklara sahip, toplumsal ve ahlaki değerlerden sıyrılmış ve bir şekilde 30'lu yaşlarına kadar sağ kalmış, anti-materyalist tavrıda dört anti-kahraman. Hiçliği, ailelerinin onlara sunduğu tüm geniş olanaklardan ve toplumdan kaçmak için bir yangın çıkışı olarak gören, fakat sonlarını yangına çevirdiklerinin farkında olmayan dört ana karakter. Bu dört karakter kendi kimliklerinden sıyrılarak Günday'ın tasarladığı piç kimliğine dahil oluyor. Bu şekilde hayat bulan hiçlik senfonisi basit ve çarpıcı bir biçimde okuyucuyu etkisi altına almayı başarıyor. Karakterlerimiz ve anlatıcının alıntılarında yola çıkarsak kitabın nihilist tavrını daha net ortaya koyabileceğimizi düşünüyorum.

"Türkçe'deki kelimelerin ilk anlamlarının pek de geçerli olmadığı bir yüzyılda piçler, babaları bilinmeyenler değil, babalarına ihanet edenlerdir. Babalarına ve annelerine." İlk cümleyle piç sıfatının ilk anlamında olmadığını kavriyoruz. Kitabın ilerleyen kısımlarında piç ile kastedilen tipolojiyi fark edeceğiz. Piç sıfatı ile kastedilen kimliğin çatısı altındaki insanların toplumsal normlara zıt düştüğünü ve yıkıcı tutum aldıklarını görüyoruz. Piçler toplumsal kuralları hiçleştiriyorlar. Ayrıca nihilizmin "güç istenci" kavramından yola çıkacak olduğumuzda, insan bedeninin güç istenci eseri olduğu, akıl denetiminde olmayan bu istencin insanları geçici tatminlerle hiçbir zaman sıyrılamayacağı bir bıkkınlık ve acı döngüsüne soktuğunu görüyoruz. Bu durum eserin pesimist karakterleri için de geçerli. Günday'a göre piçlerin ebeveynleri dünyadan doğal ölümlerle ayrılmazlar. Katillerinin adı üzüntüdür. Kimse öz çocuğunun ihanetlerinden canlı kurtulamaz. Kurtulsa bile içi doldurulmuş bir av hayvanının-

dan farksız yaşar ve piçler her ne kadar birçok geceyi ailelerinin leşlerinin hayaletleriyle geçirseler de, sabah hissettikleri tek acı bademciklerindeki sigara yanığıdır.

İleriki kısımlarda, bir nesneden (kol saati) yola çıkarak modern yaşamın işleyişi ile karakterlerimizin hiçlikçi düşünceleri arasındaki zıtlığı görmek mümkün. Aynı şekilde “güç istenci” kavramı burada da söz konusu. “Öğleden sonra üç, günü yirmi dört saate bölmüş olanların torunlarının iş hayatlarında en verimli oldukları zaman dilimidir. Başkalarının banka hesaplarında tutsak duran paraların kendi ceplerinde özgürlük bulacağını düşünenlerin, sattıkları ürünün vazgeçilmezliğine karşılındakini inandırmak için kelime haznelerinin sınırlarını zorladıkları bir saattir. Ama eğer bir terasta yaşıyor ve herhangi bir çıkar karşılığında çalışmanın ne olduğunu bilmiyor ya da hatırlamıyorsanız öğleden sonra üç, sizin için sadece öğleden sonra üçtür. Pahalı saatler takan insanların zamanları değerlidir. Ama bir terasta yaşıyor ve saati sokaktaki yabancılardan öğreniyorsanız, zaman size sonsuzmuş gibi gelir. Ve ekonomi, bilim haline gelmeden önce de var olan bir kurala göre bolluk, değersizliği getirir.”

Kitabın daha da ilerleyen kısımları Nietzsche'nin pesimist olarak adlandırılarak negatif yönde eleştiriler getirdiği hiççi düşünceyle paralel bir içeriktedir. Bu düşünce Nietzsche'nin Schopenhauer'dan yola çıkarak nihilizm düşüncesini ortaya koymasını sağlamıştır. Schopenhauer'in kötümserliğini (ki bu aslında pesimist düşünce mi, gerçekçilik mi tartışmaya açıktır) boşa çıkarmak ister. Ona göre dünya, acılarla dolu bir feryat, sefalet vadisidir. Her şeyin bir şans olduğuyorsa yanılısamadır. Bütün hazlarımız yalnızca negatif kalacak, durup dinlenmeden çaba harcayan istençlerimiz son olarak bir “hiçlikle” memnun edilecektir. Çünkü her şey, çabalarımız, bir yetersizlik kaynağından gelir ve memnuniyetsizliğimizle birlikte çabasına kaldığı yerden devam edecektir ki, öyleyse giderilmediği sürece acı olarak kalacaktır. Hiçbir memnuniyet de sürekli değildir; ondan çok yeni bir çabanın yeni bir başlangıç noktasıdır. Çabayı her yerde görüyoruz, defalarca yaşlatılmış, engellenmiş ve savaşır vaziyette; yani sürdüğünce acı olarak ama çabanın son hedefi olarak değil. Öyleyse çaba acının son hedefi ve ölçütü değildir. İstencin, her şeyden önce her şeyi istemenin esası ihtiyaçtır, eksiklik, yetersizliktir. Sonuç itibarıyla acıdır. Öyleyse yaşam, can sıkıntısı ile acının arasında sallanarak gidip gelendir. Piç'te söylendiği gibi, piçler yaşamaz, sadece hayatta kalır. Kitapta karakterlerin bulunduğu durum aynı zamanda aşılması gereken bir vaziyette oldukları mesajını taşıyor. Bu da Nietzsche'nin üst insana giden yolda nihilizmi aşılması gereken bir aşama olarak görmesiyle paralel. *“Piçler, âşık oldukları kadınların kendilerini kurtaracaklarını düşü-*

nür. Oysa hiçbir kadın dünyaya bir piçi kurtarmak için gelmemiştir."

Sonraki kısımlarda Nietzsche'nin geçmişin insanı zincirleyerek an'da mutluluğu mümkünatsız kıldığı düşüncesi devreye giriyor. Buradan yola çıktığımızda Punk ve yer yer Beat kuşağı edebiyatında kendisine yer bulan "no future" (gelecek yok) mottosuyla paralellik kurulabilir. Bu çıkarımı ise şu alıntıdan direkt olarak yapmak mümkün oluyor: *"Maceraları, kaçan ve kovalayan insanlarınkinden çok daha durağan gibi görünse de dökülen kan ve gözyaşı her zamankinden ve herkesinkinden fazlaydı. Çünkü onlar bir yere gitmiyordu. Sadece duruyorlardı. Belki de en korkunç şiddet buydu: durmak. İnsan kaçarken başkasının, dururken kendi kanında boğulur. İnsanın kendine biçtiği cezadan daha acı dolu olanı yoktur. İnsanın kendine verdiği cezaların ilki, işlediği suçtur. Piçlerin suçunun bir adı vardır: hayat felci. İsteyerek felç geçiren insanlar dururlar ve her saniyesinde bin bir hareketin olduğu bir filmde donmuş tek kare olarak yaşarlar. Çünkü korkarlar. Geçmişten ve gelecekten..."*

Eserde nihilizmin anti-materyalist tavrına da tanık olmak mümkün. Hakan, Cenk, Barbaros ve Afgan geçmişin ve anın çaresizliğinde herşeylerini satan ve feda eden karakterler olarak karşımıza çıkıyor. Bu durumu somut biçimde Hakan karakterinin diyaloglarından birinde görebiliyoruz. Söz konusu pasajda, piçlerin düzenli maddi gelirleri olmadan hayatlarına nasıl devam edebildikleri sorusuna, eşyalarını, ailelerinin onlara verdiği herşeyi sattıkları cevabı veriliyor. Diğer bir diğer kısımda eleştirel bir diyalog görüyoruz.

"İnsan paradan önce harcamayı öğrendi."

"Sonra harcayacağı bir şey kalmadı ve diğer insanlara baktı."

"Evet."

"Diğerleri ne yapıyorsa o da aynısını yapmaya başladı."

"Yani kendini harcadı."

"Evet."

"Ve insanın başına kendisinin getirdiği en büyük felaket olan..."

"Heba..."

"Dönemi başladı."

Nihilizm düşüncesinde eşitlik söz konusu değildir. Çünkü üst insana değer atfedilmiştir Bu sebepten ötürü üst insana ulaşma gayesi vardır. Kitapta da herkesin ahlaki olarak eşit görülmesi piçlerle tezat bir durum yaratmaktadır. Aynı şekilde Nietzsche'nin görüşüne göre, nihilistler doğadaki tüm ahlakı reddetmez, ahlakın evrensel olduğunu iddiasını reddederler ve herhangi bir ahlak kuralını reddederken veya kabul ederken onun hayatı geliştirici mi yoksa engelleyici mi olduğuna bakarlar. Piçlere geldiğimizde de durum benzer şekildedir. Piç olmanın doğuştan gelen tek şartı herhangi bir alanda üstün yetenek sahibi olmak ve o alana ilgi duymamaktır. Boğuşarak ve ter

dökerek sınırlı yetenekleriyle günümüz dünyasını ve insanlık tarihini inşa etmiş olanların yanında piçler sınırsız yeteneklerini harcayanlardır. Hırstan yoksun üstün yetenekli piçlerle, yeteneksiz ancak ihtiraslı insanların aynı havayı soluyan, aynı türdeki hayvanlar olduklarına inanmak çok zordur. Ancak dünya öyle bir oyun bahçesidir ki, herkes yasalar önünde eşit ve bir vatandaşlık numarası sahibidir. Kitabın sonraki kısmında tek yönlü ve yıkıcı bir yoldan bahsedilmektedir. Böylece kitabın son aşamasında net olarak varılacak hiçlik halinin inşası yapılmaktadır. “Hakan bir zamanlar matematik profesöründen sirk cambazlığına, anarşistlikten ırkçılığa kadar birçok düşünceyi üstünde denemiş âma hiçbirini kendine yakıştıramamıştı.” Dünya üzerindeki hiçbir şeyin ilgisini çekmediğini, ancak nadiren sonsuz sıkıntısını dizginleyebilecek kadar uğraşlar gördüğünde, ailesinin kendisi için çizdiği yolu bombalamış ve kaybolmuştu. Hiçbir düşünceye, hiçbir mesleğe ve hiçbir şeye saygı gösterilmeyen tek yönlü bir yolda sakince yürüyordu. Söz konusu yıkıcı yol, kitabın sonunda net bir biçimde varılacak olan hiçliği inşa etmektedir. Yavaş yavaş son kısımlara gelirken yine Schopenhauer ve Nietzsche’nin ifade ettiği anın çaresizliği düşüncesi ve acının kaçınılmaz olduğu varsayımı bir alıntıyla paralel özellik taşır. Kitapta piçler düzensiz hayatlarında düzenli olarak içki içerler. Belli sayıdaki kadehten sonra sarhoş olup sızarlar. Günday’a göre sızdıkları yerin adı huzurdur. Günday bir sonraki kısımda yine karakterlerini direkt biçimde nihilist niteliklerle okuyucuya aktarmıştır. Nietzsche’nin “tanrı öldü” diyerek işaret ettiği şey aslında dünyasal anlamda yeniden inşa edilen tanrı kavramına karşıtlıktır. Bir sonraki alıntıda görüleceği üzere piçler de tanrı inancına sahip, fakat toplumca lanse edilen tanrıya karşıtlardır. Dünya üzerindeki yaşlılarının yarısı gibi “Tanrı var mı, yok mu?” sorusunu hiçbir zaman sormamış olan piçler, Tanrının var olduğunu bilir ancak ona inanmaz ve kulları olmayı reddederler. Tanrıtanımayanların aksine Tanrı’yı bilir ama tanımazlar. Tanrı’nın yarattıklarını hatalı bulurlar ve Tanrı’nın çalışma tarzını beğenmezler.

Final kısmına geldiğimizde artık tamamen anlaşılmaktadır ki Piç kelimesi Hiç’e yapılmış bir göndermedir. Hakan Günday tıpkı Kinyas ve Kayra romanında yaptığı gibi kendisini kitaba gerçek ismiyle bir karakter olarak koymuştur. Aynı zamanda diğer karakterler de kendisinden, olmak istediklerinden ya da istemediklerinden izler taşımaktadır. Hepsinin tek bir ortak paydası vardır, o da hiçliktir. Hakan Günday’ın konuşmalarının birinde ona “hangi karakteriniz olmak isterdiniz?” sorusu yöneltilmişti. O da bu nihilist karakterlerden birisi olamayacağını ima ederek “Bu soru sorulmasın diye kendimi kitaplarıma koyuyorum” demişti. Aslında tüm bu inceleme sonucunda karakterlerin olumlu mu olumsuz mu olduğu tartışmaya daha da açık hale geliyor ve devreye söz konusu tema pesimizm midir, nihilizm midir sorusu giriyor.

“Evet, anne, benim... Lütfen beni kurtarın.”

Hakan ağlamaya, annesi konuşmaya başladı. Hakan, annesinin bütün şartlarını kabul etti.

“Söz veriyorum anne. Bir daha sizi hiç üzmeyeceğim. Size layık olmak için her şeyi yapacağım. Ne olur beni kabul edin.”

Hakan'ın annesi sancılandı ve çocuğunu ikinci kez doğurdu:

“Eve gel Hakan. Seni bekliyoruz.”

On saatlik bir yolculuğun ardından, ücreti ailesi tarafından ödenmiş olan otobüs koltuğundan kalkan Hakan, ücreti ailesi tarafından ödenecek olan bir taksi koltuğuna oturdu.

İçinde, ailesinin yaşadığı daireyi barındıran apartmanın asansörüne bindi. Üzerinde “6” yazan düğmeye bastı. Olduğu yerde döndü. Gömleğinin düğmelerini açıp sol yakasını omzuna indirdi. Asansörün aynasında, omzundaki kelimeyle göz göze geldi. Daktilo harfleriyle yazılmış ve derisine işlenmesinin üzerinden yirmi dört saat bile geçmediği için hâlâ simsiyah olan kelimeyi, kurumuş dudaklarını çatlatan bir gülümsemeyle okudu. Üç harflik bir kelimeydi: “HIÇ.”

Sonuç

Elbette sonuç olarak Afgan, Cenk, Barbaros ve Hakan'ın tamamıyla nihilist, pesimist bir yapıda olduğunu ifade edemeyiz. Kaldı ki işin içine realizmin yanı sıra sinizm, mizantropi, anti-sosyallik gibi kavramlar da müdahil olabilir. Ancak son aşamada şunu ifade etmekte fayda var: Piç, hiççilikle bağdaşan nitelikleriyle edebiyatımızda önemli bir örnek. Bu bağlamda dikkate alınabilecek bir eser olduğunu çoktan kanıtlamış vaziyette ve bu kadar yoğun hiççilik içeren başka bir örnek Kinyas ve Kayra da dahil olmak üzere yok.